

Achtergrond bij het vormen van visie Antroposofische Vereniging en Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap

augustus 2026, Albert de Vries

Het beoefenen van geesteswetenschap

Mensen die vanuit verbinding en verantwoordelijkheid (voorwaarden voor leden van de Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap, c.q. VHvG) in hun werk staan hebben intuïtieve handelingen. Eén van de beschrijvingen van Steiner over de opgave van de VHvG, direct na de Kerstbijeenkomst 1923/1924, is dat die bestaat uit het “uitdrukingsmiddelen vinden voor imaginatie, inspiratie en intuïtie”. Mijn gevolgtrekking daaruit is, dat Steiner er vanuit ging dat iedereen intuïties, imaginaties en inspiraties heeft. En dat klopt, ook een reguliere verpleegster, leraar, boer of politieagent heeft zijn/haar intuïtieve handelingen. Die worden dan achteraf vaak gepresenteerd als voortvloeiend uit een proces van intellectueel bedenken van oplossingen. Of ze worden verzwegen, omdat men met die intuïtieve handelingen buiten de officiële kaders getreden is. Het nieuwe was in 1924 en is het nu nog steeds om uitdrukingsmiddelen te vinden die recht doen aan het eigene van intuïties, imaginaties en inspiraties en die deze zelfs bevorderen. De opgave van de VHvG is om zo’n cultuur te verzorgen. Een cultuur van beelden en inspirerende begrippen. Het antroposofisch geïnspireerde geesteswetenschappelijke onderzoek vindt dus midden in de maatschappij plaats, in het werk en de reflectie daarop. Het is een onderzoek naar de wil (de geest, het wezenlijke) van de ander of het andere met de eigen wil (geest). Zulk onderzoek doe je dus als deelnemer en niet als toeschouwer. Dat onderzoek is dus geen academisch onderzoek.

Als je lid bent van de antroposofische vereniging (AV) kun je lid worden van de VHvG. Zelfs als je niet eens de basisschool hebt gevolgd. Het gaat om verantwoordelijkheid nemen en verbinding aangaan. Dat zijn, als je onderzoekend werkt, vanzelfsprekende voorwaarden voor deelname aan de VHvG. Wanneer je dat onderzoek openbaar deelt, dan representeer je met je producten of dienst ook vanzelf de antroposofie.

Vanuit het met verantwoordelijkheid uitgevoerde werk is er direct verbinding met de ander of het andere. Met de methodiek van het ‘inlevend waarnemen en inlevend meedoen’ vertrek je vanuit die verbondenheid, versterk je je, reeds aanwezige, intuïtieve vermogen en kom je verrassend snel tot resultaat. Dus niet eerst uitgebreid ‘alles’ waarnemen, of eindeloos doorvragen naar wat er zich in de ziel van de ander afspeelt. Met betrokkenheid en verantwoordelijkheid je verplaatsen in de ander werkt reinigend en versterkend op de eigen ziel.

Steiner schreef een menskunde, waarin intuïtieve, verbeeldende en begripsvormende vermogens juist als kenmerkend menselijk aanwezig zijn. Alle mensen voltrekken intuïtieve handelingen, gebaseerd op een inlevend vermogen. Het is er al.

De meditatie in de esoterische lessen, die een onderdeel vormen van de VHvG, hebben o.a. als doel om dit inlevende vermogen te versterken.

Vanuit het hier geschetste beeld van waar het onderzoekswerk plaatsvindt, staat de VHvG in de frontlinie. Door het werk hebben allerlei individuen heel veel concrete relaties met de maatschappij. Met de presentatie van het onderzoekende aspect van het werk, en dus van de VHvG, verschijnt overal, op vele manieren, antroposofie.

De AV geeft, als een support(ers)-vereniging, morele, praktische en financiële ondersteuning. Die supportersvereniging moet echter niet zelf het speelveld oprennen. Daar loopt ze in de weg.

Naamgeving

De naam '**Hogeschool**' wekt verwarring, want die school heeft niets te maken met een intellectueel niveau. Die verwarring wordt de laatste jaren alleen maar groter sinds de Hogescholen in NL en het buitenland zich telkens meer profileren als universiteiten. Het onderscheid tussen beroepsgericht en academisch vervaagt daarmee. Al het onderwijs wordt telkens meer academisch van karakter.

De naam 'werkplaats' is toepasselijker. '**Werkplaats voor geesteswetenschap**' is dan een interessante combinatie van werken, handvaardigheid en wetenschap. '**Levensschool**' is een alternatief, waarbij school dan wel schools klinkt. Of juist niet een algemene aanduiding, maar een concrete: **Michaelschool**?

Een letterlijke vertaling van 'Gesellschaft' is 'maatschappij'. We kennen dat in NL als 'maatschappij ter bevordering van ...' (Ate Koopmans heeft daar als gedachte mee gespeeld als naam voor de AViN.) In het Duits heet het ook geen 'Verein'. Dus: **Een maatschappij ter bevordering van antroposofisch geïnspireerde geesteswetenschap?**

Daarmee wordt onderstreept dat het gezamenlijk ondersteunen van andere initiatieven bijdraagt aan een gezond sociaal leven.

Vakgerichte Burgerverenigingen

Er bestaan in Nederland, voor zover ik weet, twee vakgerichte antroposofisch geïnspireerde Burgerverenigingen: Vereniging voor vrije opvoedkunst en BD-Vereniging.

Iedereen, dus niet alleen vrijeschoolleraren of Demeter boeren, kan lid worden van de Vereniging voor vrije opvoedkunst en BD-Vereniging. Zelfs als je op een reguliere MBO werkt of een boer bent die kunstmest en pesticiden gebruikt. Bij de BD-Vereniging heb je zowel burgerleden als beroepsleden (400 van de 2000). De beroepsleden zijn vanuit de aard der zaak beoefenaren van geesteswetenschap, in die zin dat ze met hun diensten en producten antroposofie representeren en intuïtieve handelingen hebben.

Deze twee zusterverenigingen zouden samen met de nu bestaande AViN, die eigenlijk een groep op plaatselijke grondslag is, dus niet vakgericht, een gezamenlijke vereniging kunnen vormen, waarin alle drie een gelijkwaardige positie hebben.

Zo'n stap zal inspireren tot het oprichten van andere vakgerichte antroposofische burgerverenigingen, zoals een Vereniging voor Antroposofische geneeskunst.

De hele Michaelschool staat dan op een andere bodem. Zij neemt met het (onderzoeks)werk van haar leden actief deel aan het algemeen maatschappelijke leven. Beroepsleden van de BD-Vereniging zijn dan vanzelfsprekend lid van de landbouwsectie van de Michaelschool.

De Noden

Je kunt het ooit bereiken

Het overheersende beeld binnen de antroposofische beweging is nog steeds dat je heel misschien door jarenlange scholing een keer een intuïtie kunt bereiken. Ook in de fenomenologie is de neiging groot om maar zoveel mogelijk en heel lang te blijven waarnemen, om zodoende verbinding met een onderwerp te krijgen.

Deze impliciet gehanteerde uitgangspunten leiden tot een onderscheid tussen de enkelen die al wel zo'n lange weg gegaan zijn en het merendeel die nog geen recht van spreken heeft. Het versterkt ook het onderscheid tussen de wetende docent en de niet-wetende student.

Een onderscheid dat sowieso negatief aan het imago van de antroposofische beweging hangt: Wij weten het, jullie niet. Kenmerkend voor de intuïtieve handeling is juist het niet-weten uit te houden. Het imago en dit kenmerk staan elkaar in de weg.

Een gewoonte binnen de VHvG en zeker binnen de AViN is, om onderzoeksthema's te bedenken en af te spreken. Dat maakt zulk onderzoek gelijk academisch, d.w.z. los van de menselijke werkelijkheid, los van een biografie. Onderzoek van de wil komt echter uit het, al dan niet betaalde, werk voort.

In de VHvG staan de esoterische lessen centraal. De VHvG lijkt echter weinig van doen te hebben met een levendige onderzoeksgemeenschap, waar het juist om het delen van ervaringen met de geest, die in de wil leeft, gaat.

De VHvG lijkt kwetsbaar te zijn en beschermt te moeten worden tegen de buitenwereld. Hij wordt centraal geplaatst en de AViN erom heen. Dat draagt bij aan de mystificatie van de VHvG.

Vakgerichte belangenverenigingen

In het antroposofisch geïnspireerde werkveld bestaan tal van verenigingen en stichtingen. Zoals Stichting Demeter, Vereniging voor Vrije Scholen, Antroposana (Patiëntenvereniging), Antroposofische Artsenvereniging.

De hier genoemde vakverenigingen zijn echter belangenverenigingen en hebben dus een politieke, economische en/of juridische oriëntatie. Daar vanuit passen ze niet in een antroposofische vereniging, waar politieke onpartijdigheid en toegankelijkheid ongeacht gender, nationaliteit, kunstzinnige of wetenschappelijke opvatting, vertrekpunt is. Vanuit hun belangenbehartiging hebben de meeste van deze organisaties voor hun leden een toelatingsbeleid, die op grond van bepaalde criteria anderen uitsluiten.

Beheersbaarheid is het impliciete vertrekpunt bij deze belangenverenigingen. Merkbeheer het expliciete. Dat is in tegenspraak met het volstrekt individualistische vertrekpunt van de antroposofische vereniging.

Vanzelfsprekend kunnen leden van die verenigingen en stichtingen op persoonlijke titel lid zijn van de AViN en binnen de VHvG hun onderzoekswerk, naar de intuïtieve handelingen die je bijvoorbeeld kunt hebben bij het omgaan met toelatingscriteria, delen.

Voorbeeld van een niet werkzame praktijk t.a.v. geesteswetenschap:

In het kader van het Demeter-keurmerk is voorgeschreven dat alle zes compostpreparaten tegelijk in alle compost moet worden toegepast. Overal over de hele wereld op dezelfde manier. Dat gaat dwars in tegen het uitgangspunt van de biologisch-dynamische landbouw dat elk boerenbedrijf een individualiteit is. En zo draagt Stichting Demeter bij aan een mystificatie van die compostpreparaten en niet aan een geesteswetenschappelijk onderzoeken vanuit intuïtieve en dus geïndividualiseerde handelingen.

Voorschriften over wat je niet mag doen (kunstmest, pesticiden, onthoornen, enz.) hebben blijkbaar geen sektarisch effect, voorschriften over wat je wel moet doen, wel.

Binnen deze belangenverenigingen is er een behoefte aan inhoudelijke verdieping. Er wordt echter niet onderkend dat juist de belangenvertegenwoordiging die verdieping in de weg kan zitten.

De AViN is een groep op plaatselijke grondslag

Steiner onderscheid bij de inrichting van de vereniging twee soorten groepen: op zakelijke grondslag en op plaatselijke grondslag.

Formeel bestaat er in Nederland maar één groep op plaatselijke grondslag en dat is de AViN. In Duitsland bestaan er meerdere van dergelijke plaatselijke groepen. De groep Nordrhein-Westfalen is ongeveer even groot als de AViN en bestrijkt een gebied met ongeveer evenveel inwoners. Alle andere groepen in Nederland zijn vooral studiegroepen, zonder formele, juridische status. Ze hebben niet de bevoegdheid om zelf leden aan te nemen of contributie te innen. Dat wordt in die groepen wel anders beleefd. Met een voortdurend gevoel van tekortschieten, omdat er veel leden van de AViN uit die plaats niet actief bij hun groep zijn en zeker geen mensen uit de zogenaamde antroposofische werkgebieden.

Het is zelfs de vraag of vanuit privacywetgeving het adres van een nieuw lid vanuit het landelijk secretariaat doorgegeven mag worden aan een groep in de desbetreffende woonplaats.

Lid van de Michaelschool en van de Mij. ter bevordering van antroposofisch geïnspireerde Vakgebieden

In mijn visie zijn werkende leden in principe automatisch lid van de landbouw sectie, de pedagogische sectie etc., zij nemen immers verantwoordelijkheid en voelen zich verbonden met hun werk. Op tal van gelegenheden zullen ze de antroposofie, bewust of onbewust, en hun vak representeren. Dat zijn geen abstracte geloftes, o.i.d, maar is een beschrijving van de werkelijkheid. Als BD boer doe je dat, dan hoef je dat niet nog eens apart te verantwoorden. Net zoals BD boeren, op de vraag of ze lid willen worden van de AViN, vaak antwoorden dat ze al lid zijn van de antroposofische vereniging, nl. de BD-Vereniging. Dit laat onverlet dat je mensen moet vragen om lid te worden van de VHvG. Binnen de in het pamflet geschetste beelden zal dat echter een grote mate van vanzelfsprekendheid zijn en daar zou ik ook niet zwaar aan tillen. Het leven binnen de VHvG en de Antroposofische Vak/Burgerverenigingen zal daarvoor de bodem creëren. In mijn visie is het ook vanzelfsprekender dat burgers lid zijn van de Vereniging Vrije Opvoedkunst: Ouders, grootouders, leerkrachten, geïnteresseerden.

In de BD-Vereniging word ik dan niet aangesproken als consument, maar als in landbouw geïnteresseerde burger, die benieuwd is hoe antroposofie daar werkt. In een Vereniging voor antroposofisch geïnspireerde Geneeskunst word ik dan niet aangesproken als patiënt, maar als in geneeskunst geïnteresseerde burger, die benieuwd is hoe antroposofie daar werkt. Ik zit als mens naast een arts of therapeut, die daar ook als mens zitten, gelijkwaardig. Ik behoef daar geen uitleg, maar wil graag meekijken met hoe zij zich in hun vak ontwikkelen.

Voorzet tot herformulering van de statuten

Die zur Generalversammlung 2027 am Goetheanum versammelten und in aller Welt beteiligten Mitglieder entschließen sich zu einer konstitutionellen Erneuerung der mit der Weihnachtstagung 1923/24 begründeten Gesellschaft.

Vorschlag Albert de Vries zur Neu-Konstitution der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft als Allgemeinen Anthroposophische Gesellschaft mit der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft und dem Verein zur Förderung des Goetheanum und der Anthroposophie.

Wie man Mitglied wird

1. Man kann Mitglied werden bei einer Anthroposophischen Gesellschaft in einem Land oder Region (Gruppe auf örtlichen Felde) oder einer fachlichen Anthroposophischen Gesellschaft. Diese Gesellschaften sind alle Rechtsträger. Über diesen Gesellschaften wird man automatisch Mitglied der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft, der seinen Rechtsträger hat in den Verein zur Förderung des Goetheanum und der Anthroposophie und seinen Sitz in Dornach, Schweiz. Man wird dann auch automatisch Mitglied diesen Rechtsträger.
2. Als Berufsmitglied einer fachlichen Anthroposophischen Gesellschaft ist man Mitglied der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft. Wenn das örtlich organisiert ist, wird der dazu gehörende Tätigkeit in fachlich orientierte Sektionen ausgeübt und über diese, oder auch unmittelbar, in den internationalen Sektionen, mit Sitz in Dornach.
3. Als Mitglied einer örtlichen Anthroposophischen Gesellschaft kann man, wenn man auf geistigen Gebiete forschend tätig ist, Mitglied werden der allgemeinen Sektion der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft.
4. Jedes Mitglied der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft kann an alle Aktivitäten jeder Fachsektion teilnehmen.

Die aktuellen Sektionsfelder sind: Allgemeine Anthroposophie, Bildende Künste, Heilpädagogik und inklusive soziale Entwicklung, Jugend, Landwirtschaft, Mathematik und Astronomie, Medizin, Naturwissenschaften, Pädagogik, Redende und Musizierende Künste (mit Eurythmie und Bühne), Schöne Wissenschaften, Sozialwissenschaften.

Leitideen

1. Die Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft ist eine Vereinigung von Menschen, die das seelische Leben im einzelnen Menschen und in der menschlichen Gesellschaft auf der Grundlage einer wahren Erkenntnis der geistigen Welt pflegen wollen.
2. Mit der Anthroposophie gibt es eine Wissenschaft von der geistigen Welt. Diese Wissenschaft hat mit dem Werk Rudolf Steiners ihren Anfang genommen. Diese Wissenschaft steht alle Menschen als ein Ausgangspunkt für das Beschreiten des eigenen Weges der Erkenntnis durch Schulung und Forschung zur Verfügung.
3. Das Ziel der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft ist die Förderung der Forschung auf geistigem Gebiete.
4. Zur Erarbeitung und Vertiefung der Anthroposophie können Mitglieder der Anthroposophischen Gesellschaften sich zusammen setzen in Studiengruppen, Arbeitsgruppen, usw. In diese Gruppen, die keine Rechtsträger sind, wird, wie in einer Miniatur Gesellschaft, das geistig-seelische und soziale Leben gestaltet. Die Mitglieder können Plattformen schaffen

auf dessen Mitglieder der Freie Hochschule für Geisteswissenschaft ihre Arbeit öffentlich präsentieren können und interessierte Menschen daran teilnehmen können.

5. Dogmatik soll von der Anthroposophischen Gesellschaft ausgeschlossen sein.

Statut der allgemeinen anthroposophischen Gesellschaft als Weltgesellschaft

1. Jeder Mensch kann Mitglied werden ohne Unterschied der Herkunft, Nation, Religion, oder künstlerischen, wissenschaftlichen, politischen und praktischen Auffassungen. Die Gesellschaft lehnt jedes sektiererische Bestreben ab.
2. Ihr Mitglied kann jeder Mensch werden, der in dem Bestand einer solchen Institution, wie die Freie Hochschule für Geisteswissenschaft, etwas Berechtigtes sieht.
3. Die Anthroposophische Gesellschaft hält jedes Jahr im Goetheanum und/oder an anderen Orten eine Jahresversammlung ab, in der vom Vorstand ein Tätigkeitsbericht gegeben wird. Die Jahresversammlung dient als Raum für geistige Impulse, Begegnung unter den Mitgliedern und das Miterleben anthroposophischer Initiativen in der und für die Welt.
4. Zum Betrieb des Goetheanum und zur Administration der Anthroposophischen Gesellschaft stützt sich diese auf den «Verein zur Förderung des Goetheanum und der Anthroposophie». Jedes Mitglied der weltweiten Anthroposophischen Gesellschaft wird zugleich beitragendes Mitglied dieses Vereins.
5. Zur Erlangung der Mitgliedschaft in der Anthroposophischen Gesellschaft und zugleich im «Verein zur Förderung des Goetheanum und der Anthroposophie» wird ein Aufnahmeantrag gestellt.
6. Die einzelnen Anthroposophischen Gesellschaften in einem Land oder Region oder einer fachlichen Anthroposophischen Gesellschaft besorgen in der Regel die Aufnahme der Mitglieder. Die Aufnahmebestätigungen sowohl für die Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft wie für den Verein werden dem Vorstand vorgelegt und von diesem im Vertrauen zu den Gruppen unterzeichnet. In Ausnahmefällen ist eine Direktmitgliedschaft an der Anthroposophischen Gesellschaft (also den örtlichen Gesellschaft, nicht der AAG) am Goetheanum möglich.
7. Ein Austritt oder Ausschluss aus dem Verein führt zum Erlöschen der Mitgliedschaft in der Anthroposophischen Gesellschaft.
8. Für die Aufbringung der Mitgliedsbeiträge sind in der Regel die einzelnen Anthroposophischen Gesellschaften in einem Land oder Region oder einer fachlichen Anthroposophischen Gesellschaft zuständig.
9. Die Mitglieder können sich auf jedem regionalen und thematischen Feld zu kleineren oder größeren Gruppen zusammenschließen. In Ländern, Sprach- und Kulturräumen können sich entsprechende Gliederungen bilden (zum Beispiel Landesgesellschaften). Jede Gruppe kann sich eigene Statuten geben; nur sollen diese den Statuten der Anthroposophischen Gesellschaft nicht widersprechen.
10. Die Bildung und Erweiterung des Vorstands geschieht auf Grundlage eines Vorschlags aus dem Vorstand, nach Zustimmung der Goetheanum-Leitung, der Konferenz der Landesrepräsentanten und der Jahresversammlung der Anthroposophischen Gesellschaft durch Bestätigung auf der Generalversammlung des «Vereins zur Förderung des Goetheanum und der Anthroposophie». Der Vorstand bringt seine Initiativen den Mitgliedern zur Kenntnis, nimmt wahr, was in der Mitgliedschaft und in den Gruppen lebt und trägt zu ihrer Vernetzung und Verbindung untereinander bei. Der Vorstand bildet mit dem «Kreis der Repräsentanten der Länder und Kulturräume, so wie die der Fachgesellschaften» ein Kollegium für die Anthroposophische Gesellschaft als Weltgesellschaft. Er kann sich um weitere Vertreter der anthroposophischen Bewegung und ihrer Arbeitsfelder aufgabenbezogen erweitern.

11. Über die Angelegenheiten der Anthroposophischen Gesellschaft wird in «Anthroposophie weltweit. Was in der Anthroposophischen Gesellschaft vorgeht» regelmäßig berichtet.
12. Die Publikationen der Gesellschaft sind öffentlich.
13. Die Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft überträgt dem Vorstand des Vereins die Vergabe des Namensrecht «Anthroposophische Gesellschaft».

Statut der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft

1. Das Ziel der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft ist die Forschung auf geistigem Gebiete.
2. Die Mitglieder der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft tragen, aus der Art ihrer Arbeit, dazu bei den Herausforderungen der gegenwärtigen Zivilisation mit notwendigen Impulsen entgegen zu kommen. Sie lassen sich dabei inspirieren von der Anthroposophie.
3. Die Mitglieder stehen durch ihre Tätigkeit in Austausch mit andere Fachgenossen und die Öffentlichkeit.
4. Überall in der Welt wo ihre Mitglieder tätig sind ist die Freien Hochschule für Geisteswissenschaft.
5. Die Sektionen werden durch Sektionsleitende in Selbstverwaltung verantwortet, die zusammen das Hochschulkollegium bilden und durch dieses die Hochschule innerhalb der Goetheanum-Leitung vertreten. Einzelne Mitglieder in den regionalen Hochschulgruppen werden von diesen beauftragt die Verbindung mit dem Hochschulkollegium am Goetheanum zu halten (Vermittler). Über ihre Auswahl wird Einvernehmen mit dem Hochschulkollegium gesucht. (Wenn der Anzahl der Fachgesellschaften wächst, soll das dementsprechend organisiert werden.)
6. Die Goetheanum-Leitung ist gemäß ihrer Geschäftsordnung für die Berufung der Sektionsleitenden zuständig und erarbeitet ein Reglement zum Berufungsverfahren und zur Bildung der Findungskommissionen.
7. Die Arbeit ist in unterschiedlichen Arbeitsfeldern (Sektionen) organisiert.
8. Es wird von der Freie Hochschule für Geisteswissenschaft eine meditativer Erkenntnisweg gepflegt und angeboten (Erste Klasse).
9. Die Publikationen der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft sind öffentlich.
10. Die Freie Hochschule für Geisteswissenschaft wurde von Rudolf Steiner eingerichtet.
11. Über diese Verfassung hinausgehend organisiert sich die Hochschule selbst in ihren jeweiligen Arbeitszusammenhängen. Diese Verfassung kann durch einmütige Entscheidung des Hochschulkollegiums weiterentwickelt und verändert werden.

Die Aus- und Weiterbildungsangebote ~~der Sektionen~~ sind dezentral angelegt. [Sind solche Angebote nicht im konventionellen Ausbildungsrahmen gedacht. Sind die nicht außerhalb der Gesellschaften und Hochschule organisiert und organisatorisch / finanziell unabhängig, eventuell mit finanzielle Förderung?

Statuten des Vereins zur Förderung des Goetheanum und der Anthroposophie

§ 1 Name und Sitz

Siehe dort, unverändert.